

Överflödets gränser

Skelly, Julia (red.) *The Uses of Excess in Visual and Material Culture, 1600–2000*. Farnham: Ashgate 2014 (326 sidor)

ÄVEN OM ÖVERFLÖD ofta associeras med guldiga kedjor och diamantprydda pälskvinnor har begreppet många fler betydelser än så. Uttryck av överflöd fyller olika funktioner och blir manifesta genom olika uppträdanden, de är historiskt och kulturellt kontingenta, relativa och subjektiva, och kan därmed komma att betyda radikalt olika saker från den ena kroppen/situationen till den andra. För antologin *The Uses of Excess in Visual and Material Culture, 1600–2000* framstår dock syftet som alltid varande ett och detsamma: att upprätthålla eller strida mot sociala och kroppsliga skillnader, på gott och ont.

Antologin är strukturerad utifrån en kronologisk (normativ) tidsaxel (1600–2000) och bärs i huvudsak upp av ett antal konsthistoriker som valt till synes ”oskyldiga” föremål och låter dessa strukturera fantasier om bland annat nationer, kroppar, modernitet, moral och skam. Antologins teman flyger från rika dockskåpssamlade 1700-talskvinnor (”Consuming Excess: *Pronk Poppenhuisen* and the Dollhoses of Sara Rothé”, av Michelle Moseley-Christian) vilka utmanar könade gränser för att konsumera materiellt överflöd, till majestätiska slott (”Toronto’s Casa Loma: From Nostalgia to Glamour and Back again”, av Alla Myzelev) som formar nationella identiteter och artikulerar kulturarv och extravaganta konstbögar som Dardel (”Homosexuality/Modernism/Nationalism: Between Excess and Exile in 1920s Europe”, av John Potvin) vars flykt från Stockholm till Paris aktualiserar frågor om identitet, nation och modernism.

Eric Weichel ("Every Other Place it Could be Placed with Advantage: Ladies-in-Waiting at the British Court and the 'Excessive' Display of Ceramics as Art Objects, 1689–1740") skriver om vardagsteserviser som transporterades till England och ställdes upp på samlarbord för att rika kvinnor ville framstå som kultiverade. Teservisen blev något utöver det vanliga först när den mötte sin nya funktion på sin nya plats. Julie Codell ("Exotic, Fetish, Virtual: Visual Excesses in Victorian Painting") fokuserar också på översättningar och symboliska meningar, här under det viktoriaiska 1800-talet. Hon diskuterar hur konstnärerna Dante Gabriel Rossetti och William Holman Hunt flyttade materiella varor och kläder från dess ursprungliga geografiska plats eller givna tid och sammanlänkade föremål som inte ansågs passa med varandra i sina målningar. Detta var något som skapade en brytning i givna narrativ rörande tid och plats, men som också transformerade föremålen från varor till fetischerade ting – föremål av överflöd, omöjliga att inordna i givna system.

Även om inga givna teman finns som ledfyror i denna antologi betyder inte det att outtalade sådana inte figurerar. Ett tema är frågan om vilka villkor som skapar excessernas kropp. Här fungerar Dirk Gindts text ("Your Asshole Is Hanging Outside of Your Body?: Excess, AIDS, and Shame in the Theatre of Sky Gilbert") om överdrivna femininiteter som ett utmärkt sätt att tillvarata begreppets överskridande potential. I denna diskussion visas hur överflöd blir manifest på flera olika nivåer: genom genusmaskerad, sexuella praktiker, ofogliga kroppar, sjukdomar, politiska positioneringar, språk och överraskande teatraliska moment.

De skandalösa femininiteterna, här förkroppsligade i form av drag-queens i regissören Sky Gilberts pjäser skrivna under hiv/aids epidemins svåraste tid i väst, fungerar som en distraktion i förhållande till den "neutrala" bögmaskuliniteten/-identiteten inom en homonormativ ram. Utifrån premissen om en politisk rörelse inställd på acceptans blir dessa kroppar, med dess sexuella praktiker, genusuttryck, samt de metoder de (i pjäsen) använder för att politisera hiv/aids, föremål för kollektiv skam. I stället för att ansluta sig till kampanjer mot aids mot en moralisk och uppfostrande fond, organiserade med syfte att tämja sexualitet genom

monogami eller avhållsamhet, använde regissören och skådespelarna metoder som underkändes som *för* sexuella av de assimilationsorienterade bögarna.

Om överflödet i temat ovan delvis var påklädd femininitet är det i Karen Stanworths text ("Excesses of the Bawdy Body: John Wentworth Russell and his Modern Girls, 1927–1935") avkläddheten som är översvallande. Temat för texten är kontroversen kring konstnären John Wentworth Russells nakna kvinnoporträtt, "Modern fantasy", som prydde Torontos nationalmuseum under 1930-talet. Den visuella formen av den nakna kvinnokroppen ansågs vara ett uttryck för omoraliskt överflöd eftersom den implicerade en sexuell aptit, vilket hotade fantasin om den moraliska renheten och den goda medborgaren, och därför ansågs bryta mot nationella gränser. Det var framför allt de lågutbildade som ansågs vara i riskzonen för att förpestas av de opassande tankar som konsten kunde locka fram. En viktig anledning till att konsten ansågs så excesserande var dessutom kopplat till *vilka* kroppar som porträtterades, i detta fall inte de idealiserade, vita kvinnokropparna. Snarare föreföll modellens ansikte ha drag av svarthet – vilket till idén om den överdrivna sexualiteten adderade samtida rasfantasier, eftersom den svarta femininiteten fungerat som en hypersexualiserad figur i den visuella kulturen alltsedan 1800-talet.

Rasfantasier och excess är även ett tema som figurerar i Julia Skellys text om Oscar Wilde ("The Paradox of Excess: Oscar Wilde, Caricature, and Consumption"), som beskriver hur idéer om överflöd användes i hans samtida media som metod för att angripa hans karaktär. I karikatyrer förstörades Wildes mun, som beskrevs som "svart", ögonen krymptes och beskrevs som "orientaliska", tänderna gjordes stora och ovärdade och han fick dallrande dubbelhakor. Denna fysiska överdrift användes för att gestalta en moralisk kollaps – sviterna efter ett överflöd av alkohol, droger och sexuella praktiker. Hans mun drack, åt, rökte och pratade för mycket, den hade kysst för många unga pojkar och allt detta sammanlänkades med missbruk och blev, precis som Gindts skandalösa femininiteter, ett bevis på oförmåga att lägga band på sig. Wilde var en försvagad karaktär dömd till omåttlighet, och omåttlighet var livs-

farligt. Wilde betalade, precis som dragqueenfeminiteterna, ett högt pris för överflödets otämjda sexualitet. Hiv/aids och syfilis sågs i sina respektive samtida sammanhang som frukten av en obändig sexualitet.

Avseende antologin som helhet så är det, trots texternas variation och en tidsordning som antyder att ett grepp ska tas om ett helt historiskt skeende, ändå inte den känslan som uppstår när boken stängs. För att vara en antologi om överflöd är merparten av bidragen ganska måttliga. Jag funderar på om begreppet skulle kunna göras mer rättvisa om antologin var organiserad med en uppbruten kronologi som kunde fungera som en kritik till tanken om överflödets ursprung. En sådan skulle kanske i högre grad än vad som nu är fallet skapa en större helhet av samma ovårdade, slarviga, omåttliga, busiga och laglösa stil som Gindts dragqueens eller Oscars Wildes svullna mun. Att låta begreppet "överflöd" vränga sig ur sig själv och undfly givna sammanlänknings- eller narrativ är något jag önskat av en antologi av detta slag. Jag saknar även inkluderingen av den läckande, svällande, stridande kvinnokroppen i sig, som berättar något utöver kvinnans inträde i moderniteten som konsument av teserviser eller dockskåp. De queera exemplen uppträder förvisso i feminina former men enbart via homosexuella män, och de chockerande kvinnorna medieras genom män som avmålade. Det får mig att sakna den flabbande, orakade, stinkande kvinnan, hon som överskrider och fyller rummets gränser på andra sätt. Var är *The Kardashians*? Eller den frossande kvinnan med munnen full av socker?

MARIA LÖNN
SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA